

<https://doi.org/10.15407/np.77.448>

УДК 930.253:[002.1-028.17-028.23:355.48(477:(470+571))“2022/...”]-049.34

Іван Возьянов,

старший викладач кафедри документознавства
та інформаційної діяльності,

Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій
вул. Солом'янська, 7, 03110, Київ, Україна

e-mail: i.vozyanov@duikt.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-9368-701X>

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗБЕРІГАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ ПОДІЙ ВІЙНИ

Мета статті полягає у визначенні особливостей фондової організації аудіовізуальних документально-інформаційних ресурсів в умовах викликів російсько-української війни. **Методологія дослідження** ґрунтується на загальнонаукових і спеціальних методах пізнання, архівознавства та документознавства, з-поміж яких також задіяно методи наукового аналізу та синтезу, оглядово-аналітичні й класифікації. **Наукову новизну дослідження** визначають глобальні процеси диджиталізації інформаційного простору. Важливим завданням сьогодні є розробка універсальних принципів організації зберігання аудіовізуальних документів, що забезпечують їх довготривале збереження та доступність. Зокрема, необхідно вдосконалювати систему метаданих, що дасть змогу ефективно ідентифікувати та каталогізувати аудіовізуальні документи. Необхідність об'єктивного, всебічного та доступного документування подій війни сучасними інструментами статичної та динамічної аудіовізуальної фіксації зумовлена сьогодні технічними особливостями фіксації подій та потребою збереження документованої пам'яті для майбутніх поколінь. Визначено пріоритетність завдання подальшої класифікації та архівного фондування документованої інформації із залученням академічних, наукових, історико-культурних і документознавчих установ. Ефективне функціонування архівної системи потребує розробки методики відбору, належної організації фондування та забезпечення доступу до цих документів для дослідників, громадськості й управлінських структур. **Висновки.** Подальші наукові рефлексії потрібно спрямовувати на вдосконалення методології архівного

зберігання аудіовізуальних документів, що враховує цифрові реалії та ініціативу очевидців. Архіви повинні не лише зберігати, а й забезпечувати якісний доступ до цих документів, сприяючи їх інтеграції у глобальний інформаційний і культурний простір.

Ключові слова: документально-інформаційні ресурси, аудіовізуальний документ, документальний фонд, архівний фонд, цифровізація

Актуальність теми дослідження. Розвиток Національного архівного фонду (НАФ) відбувається в умовах динамічних змін державного управління, викликів війни та потреби захисту документованої інформації, економічних реформ і появи нових фондоутворювачів, що формує нові вимоги накопичення документів та їх наступного архівування. Трансформація системи документування, зокрема поширення цифрових носіїв та електронних документів, потребує перегляду традиційних підходів до організації архівних матеріалів. В умовах зростаючого суспільного інтересу до ретроспективної інформації та необхідності документування подій російсько-української війни архіви стають ключовими інституціями у збереженні історичної пам'яті та подоланні інформаційних розривів. Виклики сучасного інформаційного суспільства потребують впровадження цифрових технологій в архівну сферу, адаптації методів експертизи цінності та стандартизації електронного документообігу. Стратегічним завданням є комплексна інформатизація архівної системи, що забезпечить інтеграцію архівних ресурсів у єдиний національний інформаційний простір.

Аналіз досліджень та публікацій. Теоретичні основи дослідження спираються на наукові праці українських архівознавців та архівістів у сфері збереження аудіовізуальних документально-інформаційних ресурсів. Зокрема, Т. Ємельянової, Л. Ковальської, С. Кулешова, Л. Приходько та інших фахівців архівної галузі [4, 5, 6, 13]. Особливу цінність для дослідження становлять праці, що розкривають питання адаптації архівних процесів до цифрової реальності та розробки ефективних методик збереження історичних джерел. Вивчення тенденцій цифрової трансформації архівних документів в умовах російсько-української війни потребує глибокого осмислення сучасних викликів архівної справи. Нині у широкому інформаційному просторі відбуваються рефлексії з питань вагомості

процесу документування, осучаснення методичних умов зберігання документів, фондування та опрацювання документно-інформаційних ресурсів національної пам'яті.

Мета статті полягає у дослідженні специфіки фондової організації аудіовізуальних документних ресурсів в умовах викликів російсько-української війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поширений сьогодні в умовах технічного вдосконалення і збільшення обсягу інформації аудіовізуальний спосіб фіксації навколишньої дійсності є затребуваним користувачами ретроспективної інформації. Постає потреба термінологічного погодження між поняттями «аудіовізуальний документ», «цифровий аудіовізуальний документ» і «аудіовізуальний документ на цифровому носіїві». Аудіовізуальний документ (згідно із ДСТУ 4419:2005 Інформація і документація. Документи аудіовізуальні. Терміни та визначення понять) – документ, що містить зображальну і (або) звукову інформацію, яку фіксують і відтворюють відповідними технічними засобами. Потрібно враховувати суттєву відмінність цифрового аудіовізуального документа як такого, що містить зображувальну і (або) звукову інформацію, яка фіксується, зберігається, передається і відтворюється в прийнятній для людини формі за допомогою цифрових технологій і пристроїв з дотриманням вимог до формування електронного документа. Крім того, аудіовізуальний документ на цифровому носіїві – це спосіб оцифрування зображувальної і / або звукової інформації для передачі та використання в електронному вигляді, який називається цифровим форматом. Сьогодні можна виділити такі основні форми ініціативного документування: створення хронік подій, добірка цитат, фіксація скріншотів та проведення інтерв'ю. У кожному з цих випадків архіви мають справу з об'єктами, що можуть підпадати під дію авторського права. Тому архівні установи повинні не лише уникати порушення прав третіх осіб, а й забезпечити збереження прав на створені матеріали за собою – зокрема, це стосується прав на інтерв'ю, хроніки та інші документи. Це дасть змогу архіву вільно використовувати зібрані матеріали у майбутньому, без правових обмежень.

Постають окремі питання, пов'язані з організацією ініціативного документування: як задокументувати суспільно важливі події, не

порушуючи при цьому права третіх осіб; які межі використання архівами об'єктів авторського права, що зберігаються у їхніх фондах; а також кому належать авторські права на хроніку подій, створену працівником архіву з власної ініціативи. Цей напрям можна розкрити у повноцінному дослідженні, що дасть змогу уникнути питань з організації документування та дотримання авторських прав.

В українському архівознавстві організація документів НАФ охоплює правові, організаційні та науково-методичні заходи, спрямовані на підтримання цілісності архівної культурної спадщини. Правові аспекти фондової та нефондової організації документів НАФ регулюються законодавством України, що визначає порядок зберігання та обліку архівних документально-інформаційних ресурсів. Фондова організація передбачає систематизацію документів за приналежністю до конкретного фондоутворювача, тоді як нефондова базується на класифікації за видами та тематичними ознаками. Нефондова організація документів – це форма зберігання та обліку документальних матеріалів, яка не передбачає створення архівного фонду (у розумінні фонду як сукупності документів, що належать одному джерелу формування – установі, особі тощо). Тут документи об'єднуються не за принципом належності до певного фонду, а за тематичним, видовим чи іншим критерієм. Такі документи можуть бути зібрані з різних джерел і не мати єдиного фондоутворювача. До прикладу нефондової організації можна віднести: тематичні добірки («Документи про Революцію Гідності»); колекції усно-історичних інтерв'ю; зібрані хроніки подій, створені різними авторами; колекції фотографій або скріншотів із соцмереж, не прив'язані до одного джерела. Це особливо актуально у випадках ініціативного документування, коли архів сам формує колекції документів без прив'язки до офіційного фондоутворювача. Загалом фондова і нефондова організації документів забезпечують збереження документів і доступність їх для суспільного користування.

Організація документів НАФ базується на трьох ключових принципах. Перший – це триєдність функцій державного архіву як сховища культурних цінностей, інформаційної системи та управлінського органу. Другий – врахування сучасних змін, зокрема багатоманітності форм власності на документи, появи нових носіїв інформації

та специфіки документування суспільного життя. Третій – забезпечення цілісності всієї архівної спадщини, незалежно від її форм власності чи походження. Завдяки цим принципам архівні установи зберігають історично сформовані документальні комплекси, підвищуючи їх цінність і зручність для досліджень [4, с. 62].

Нині особливої історичної і правової ваги набуває аудіовізуальне документування подій російсько-української війни, що відіграє ключову роль у збереженні історичної пам'яті та забезпеченні об'єктивного висвітлення подій. З початку широкомасштабної агресії РФ проти України архівні установи активно займаються ініціативним документуванням, створюючи колекції фотодокументів, відеозаписів та аудіоматеріалів, які відображають хроніку війни та її наслідки [7]. Зокрема, на експертизу цінності в державні архіви було прийнято 9584 аудіовізуальні документи, серед яких 8336 фотодокументів, 755 відеодокументів та 493 фонодокументи [3].

Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів (ЦДАЕА) активно реалізує проекти аудіовізуального документування хронік війни. Їхня діяльність спрямована на збереження свідчень про героїчну боротьбу українського народу за незалежність, що є надзвичайно важливим для формування національної історичної пам'яті [8]. Такі ініціативи забезпечують доступність достовірної інформації для майбутніх поколінь та дослідників.

Аудіовізуальні інформаційні ресурси потребують цілісного збереження документальних комплексів, є основоположним принципом організації документів НАФ [14]. Комплекси документів, що належать державі, не можуть розподілятися між різними архівами чи фондами одного архіву. У випадку, якщо документи перебувають у приватній власності, архівні установи прагнуть зосередити їх у єдиному зібранні, щоб уникнути розпорошення. Порушення цього принципу призводить до втрати інформаційного потенціалу документів, зниження їхньої дослідницької цінності та ускладнення доступу до ресурсів НАФ. Рациональна організація архівних документів гарантує збереження їх культурного й історичного значення [2].

Формування дефініцій понять НАФ, фонд і документ стало можливим завдяки міждисциплінарному підходу і досягненням

у таких наукових галузях, як документознавство, архівознавство, історія, спеціальні історичні дисципліни, інформатика, бібліотекознавство, наукознавство, соціологія та теорія управління. Важливу роль у цьому процесі відіграли міждисциплінарні моделі, створені академічною спільнотою для дослідження феномена документа, його виникнення та функціонування в соціумі. Міждисциплінарний підхід посприяв поглибленню знань про природу документа, його властивості та особливості, а також дав змогу вирішити поняттєві й термінологічні питання, зокрема щодо документів із різними носіями інформації.

Для розуміння сутності документальної організації НАФ необхідно подати дефініцію цього поняття. Відповідно до Закону України, «Національний архівний фонд – це сукупність архівних документів, що відображають історію духовного і матеріального життя українського народу та інших народів, мають культурну цінність і є надбанням української нації». Згідно зі ст. 4 закону, «НАФ є складовою частиною вітчизняної та світової культурної спадщини, інформаційних ресурсів суспільства, перебуває під охороною держави і призначений для задоволення інформаційних потреб суспільства і держави, реалізації прав та законних інтересів кожної людини» [10].

На думку документознавця С. Кулешова, НАФ складається не просто з цінних документів, а з архівних документів, цінність яких визначено законодавством України з урахуванням архівознавчих методів. Це дає змогу чітко розмежувати поняття «архівний документ» і «документ НАФ», визначити його межі та адаптувати норми цивільного права до відносин, пов'язаних із використанням цих документів. Відбір документів до НАФ базується на їхній цінності, яка визначається за походженням, змістом, зовнішніми ознаками та інформаційними характеристиками. Важливим критерієм є здатність документа відображати діяльність фізичних чи юридичних осіб, уникати дублювання або поглинання інформації інших документів [5]. Для вдосконалення аксіологічної складової НАФ доцільно досліджувати його як культурну цінність, що сприятиме формуванню цілісної теорії цінності архівних документів.

Поняття «Національний архівний фонд» має фундаментальне значення для українського архівознавства та архівної справи.

Воно охоплює не лише цілісну сукупність архівних документів із ретроспективною інформацією, а й наукову категорію, яка виконує управлінські, організаційні та структурно-функціональні завдання. НАФ є важливим правовим інститутом, що регулює відносини між юридичними та фізичними особами у сфері зберігання й використання архівних документів. Він визначає права, обов'язки та відповідальність сторін, створюючи правову основу для збереження національної спадщини. Такий підхід дозволяє НАФ виконувати роль як зберігача культурної пам'яті, так і основи для розвитку архівної науки.

Національний архівний фонд є складною ієрархічною системою, яка охоплює взаємопов'язані підсистеми та елементи, структуровані за принципами організації, поняттями і класами. Організація НАФ відбувається на трьох рівнях: міжархівному, шляхом розподілу документальних комплексів між архівними установами; архівному, через формування цілісних комплексів фондової та нефондової системи; і на рівні архівного фонду або комплексу документів нефондової організації, де здійснюється групування, формування справ і систематизація документів. Центральним елементом цієї організації є наукова класифікація документів, яка забезпечує цілісність і логічний зв'язок документальних комплексів [4, с. 46]. Такий підхід відповідає базовому поняттю архівознавства – «архівний фонд», об'єднуючи документи за спільним походженням. Завдяки класифікації зберігається послідовність і зручність у використанні архівних матеріалів.

Архівний фонд є ключовим поняттям архівознавства, яке поєднує функції структурної, класифікаційної та облікової одиниці НАФ. Він характеризується цілісністю та синтезованим змістом, що забезпечує системність у збереженні й використанні документів [13]. Історичний аналіз розвитку архівного фонду дає можливість розрізняти три основні його типи: фонди офіційного походження, особового походження та об'єднані фонди, що охоплюють документи обох типів. Організація документів у межах НАФ здійснюється відповідно до цих типів, забезпечуючи їх систематизацію та облік, що сприяє ефективному функціонуванню архівної системи й збереженню національної документальної спадщини [4, с. 22].

Наповнення НАФ здійснюється шляхом залучення до архівосховищ документованої інформації, що пройшла відповідну експертизу. На думку С. Кулешова, під документом необхідно розуміти «матеріальний об'єкт, що містить закріплену інформацію і призначений для її передавання й використання, а відтак – як найважливіше джерело інформації та засіб комунікації, базовий термін у терміносистемах низки наук» [5].

Система організації аудіовізуальних документів в архіві забезпечує їх збереження, упорядкування та доступність для користувачів. Вона базується на принципах фондової та нефондової класифікації, що дає змогу враховувати походження матеріалів і їх зміст. Особливості аудіовізуальних документів, як-от форма носія, технічні характеристики та візуально-звуковий контент, потребують застосування спеціалізованих підходів до зберігання та опису. Використання цифрових технологій і детальних метаданих сприяє ефективному пошуку й тривалому збереженню цих матеріалів, забезпечуючи швидкий пошук і доступ до унікальної історичної інформації аудіовізуального документально-інформаційного ресурсу для наукового, освітнього або культурного використання [6].

У Основних правилах роботи державних архівів України організація документів НАФ визначається «як комплекс організаційно-правових, науково-методичних і технологічних рішень та заходів, спрямованих на визначення структури НАФ, профілю і мережі архівних установ, формування ієрархічно пов'язаних документальних комплексів на усіх структурних рівнях НАФ з метою збереження їх цілісності та підвищення ефективності систем інтелектуального доступу до них» [1].

Організація документів архіву заснована на архівознавчому принципі неподільності архівних фондів і охоплює весь масив матеріалів, що зберігаються в архівній установі, незалежно від їх належності до НАФ. Цей процес передбачає побудову багаторівневої ієрархії взаємопов'язаних груп документів для збереження їхньої інформаційної цілісності. Організація документів включає інтелектуально-технологічний цикл, метою якого є забезпечення як фізичної збереженості документів, так і їх змістовної повноти. Такий підхід сприяє формуванню комплексної системи, що підтримує

управління великими обсягами інформації. Організація документів НАФ є основою загальнонаціональної інформаційної бази.

Організація документів НАФ базується на принципах системного підходу, що охоплює повний цикл обробки та зберігання документів. Архівне зберігання спрямоване не лише на фізичний захист документів, але й на збереження їхньої інформаційної цілісності. Фізична збереженість передбачає захист матеріальної основи носіїв інформації та забезпечення цілісності зафіксованих на них знаків. Інформаційна збереженість розглядається ширше, оскільки включає забезпечення достовірності та повноти документів. Це потребує використання сучасних технологій і дотримання стандартів архівної роботи [13].

Фондова організація аудіовізуальних інформаційних ресурсів. Фондова організація документів – це традиційний підхід до архівного зберігання, за якого документи групуються у фонди відповідно до їхнього походження, тобто за принципом єдності джерела формування. До основних ознак фондової організації документальних ресурсів відносять: наявність фондоутворювача – організації, установи, особи чи сім'ї, які у процесі діяльності створили або накопичили документи; принцип походження (принцип провенансу) – документи не змішуються з документами інших джерел, а зберігаються у межах фонду того, хто їх створив; принцип цілісності (архівної недоторканності) – забезпечується збереження внутрішньої структури фонду, наскільки це можливо.

Для аудіовізуального документування подій російської агресії, крім роботи державних архівів, сьогодні активно використовуються різноманітні цифрові платформи, які акумулюють документи про російсько-українську війну [12]. Ці ресурси є важливим джерелом для досліджень та розуміння контексту і наслідків війни, забезпечуючи зручний доступ до матеріалів для широкого загалу. Вони сприяють поширенню правдивої інформації та протидії дезінформації. Документальні фільми також відіграють важливу роль у висвітленні подій війни. Наприклад, фільм «2000 метрів до Андріївки» режисера М. Чернова показує український контрнаступ 2023 р., надаючи глядачам можливість зануритися в реалії сучасної війни та зрозуміти особисті історії тих, хто перебуває на передовій. Такі

роботи допомагають задокументувати аудіовізуальну інформацію і зберегти пам'ять про події та донести їх до міжнародної спільноти.

Збереження інформаційної цілісності аудіовізуальних документально-інформаційних ресурсів ґрунтується на архівознавчих принципах пертиненції та сприйняття документів архіву як єдиного цілого, що обґрунтовує єдині підходи в налагодженні роботи з архівними документами у межах всієї архівної системи України [6]. Це є ключовим завданням архівів, що передбачає підтримку повноти та автентичності документальних комплексів. Ефективна організація документів потребує розуміння понять «архівний документ» і «документ НАФ» як об'єктів архівної справи. Чітке визначення згаданих категорій дає змогу архівістам дотримуватися вимог і правил їх організації та забезпечувати високий рівень управління документами. Збереження інформаційної цілісності сприяє створенню надійної бази для наступних ретроспективних досліджень і аналізу.

Організація аудіовізуальних документів потребує врахування специфіки носіїв інформації, таких як кіноплівка, магнітна стрічка чи цифрові файли. Кожен тип матеріалу потребує індивідуального підходу до зберігання, щоб запобігти фізичному зносу та втраті інформації [8]. Важливою складовою є створення описових систем, що дають можливість фіксувати технічні параметри, авторство та зміст документів. Для аудіовізуальних документів актуальним є використання сучасних технологій, зокрема цифровізації, що забезпечує доступність і довговічність у специфіці зберігання таких документів. Такий підхід також сприяє кращому збереженню унікальних культурних артефактів.

Фондова система є ключовим принципом організації архівних документів, включаючи аудіовізуальні матеріали. Вона базується на об'єднанні документів, створених одним фондоутворювачем, що забезпечує збереження їх автентичності та контексту. Цей підхід особливо важливий для аудіовізуальних документів, які мають складну структуру та специфіку використання. Чітка ідентифікація фондів дає можливість архівістам ефективно систематизувати матеріали, враховуючи їх зміст, технічні характеристики та хронологію створення. Це, у свою чергу, полегшує пошук і використання документів дослідниками.

Фондова система забезпечує принцип збереження історичної інформаційної цілісності аудіовізуальних документів, що є важливим для дослідження різних аспектів минулого. Наприклад, кінохроніки, фотографії або звукозаписи відображають ключові події, суспільні настрої та культурні традиції свого часу. Завдяки чіткій систематизації, архіви зберігають документи і надають їх для використання у наукових, освітніх чи творчих проєктах. Це дає змогу не тільки реконструювати минуле, але й переосмислювати його у сучасному контексті. Водночас це сприяє популяризації архівної спадщини серед широкого загалу.

Хронологічні межі архівних фондів визначають період їх формування фондоутворювачем і, зазвичай, збігаються з кінцевими датами функціонування або життя фондоутворювача. Для архівного фонду офіційного походження це дати створення (реєстрації) та ліквідації організації, а для об'єднаних фондів – період від утворення першого фондоутворювача до ліквідації останнього. Особові архівні фонди мають межі, що відповідають датам народження і смерті фондоутворювача, а об'єднані особові фонди враховують ранню дату народження і найпізнішу дату смерті серед усіх осіб, документи яких включені до фонду. Водночас кінцеві дати документів можуть відрізнитися від дат життя чи діяльності фондоутворювача через наявність документів попередників, інших осіб чи відображення генеалогічних даних [4, С. 130].

Аудіовізуальні документи, створені в процесі діяльності фондоутворювача, організовуються як невід'ємна частина його архівного фонду. Це можуть бути матеріали юридичних осіб, що не є спеціалізованими установами, або записи, пов'язані з життям і діяльністю фізичних осіб. Наприклад, кінозйомки урочистих подій, звукозаписи засідань колегіальних органів, конференцій чи навчального процесу, а також фото- та відеоматеріали з особових фондів. Усі ці документи відображаються в облікових документах архівного фонду відповідного фондоутворювача. Організація їх фондового упорядкування забезпечує цілісність і системність архівних документально-інформаційних ресурсів [6].

Фізичне зберігання аудіовізуальних документів здійснюється згідно зі специфічними вимогами чинного законодавства України.

Ці вимоги враховують особливості збереження цього виду архівних матеріалів для забезпечення їхньої довговічності. Окремі умови зберігання дають змогу уникнути пошкоджень і втрат, характерних для чутливих носіїв інформації. Такий підхід гарантує збереження документально-інформаційних ресурсів, що мають історичну, культурну і наукову цінність. Організація та облік аудіовізуальних документів сприяють налагодженню ефективного доступу до них для подальшого використання [4, с. 99].

Загалом фондування архівних аудіовізуальних документально-інформаційних ресурсів передбачає визначення їхньої фондової належності, створення архівних фондів, присвоєння їм назв і встановлення меж, що забезпечує організацію документів НАФ, про що наголошують автори державного стандарту «Діловодство й архівна справа». Цей процес охоплює формування справ у діловодстві юридичних осіб на основі їхньої номенклатури, підготовку документів для постійного зберігання в архівних підрозділах, а також науково-технічне опрацювання документів і створення об'єднаних фондів в архівних установах.

Практика ініціативного документування та активна робота в державних архівах у цьому напрямі впливає на методологічні аспекти українського документознавства та архівознавства. Тому, на думку С. Кулешова та В. Бойко, архівний документ, створений у результаті ініціативного документування, не відповідний у своєму визначенні в частині завершеності виконання функції, заради якої його було створено, порівняно з усталеним визначенням поняття «архівний документ». Також практика набуття документом, створеним у результаті ініціативного документування, статусу архівного документа постійного строку зберігання дещо відмінна від типової практики формування архівних колекцій, наприклад, управлінських або особового походження [9].

Необхідно відзначити, що характерною рисою ініціативного фотодокументування є переважання цифрового формату фотографій. Одиницею обліку або зберігання вважається фізично відокремлений кадр (цифровий кадр, негатив, позитив, слайд), рулон діафільму чи фотоальбом. Для зберігання їх розміщують в окремі пакування, що також визначає і зручність доступу.

Висновки. Аудіовізуальне документування подій російсько-української війни є невід’ємною частиною процесу фіксації історії, що забезпечує збереження інформації для майбутніх поколінь. Це сприяє формуванню об’єктивного погляду на події, підтримує національну ідентичність та протидію спробам викривлення історії. Завдяки зусиллям архівістів, журналістів та митців світ сьогодні має можливість побачити реальну картину війни та її вплив на людські долі. Зважаючи на події агресивної інформаційної російсько-української війни та впливу на архівну систему України глобальних трендів, фондова організація архівних аудіовізуальних документів залишається актуальною темою в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та змін у підходах до збереження історичної аудіовізуальної спадщини. Сучасні архівні установи стикаються з викликами інтеграції аналогових і цифрових носіїв, що потребує оновлення класифікаційних схем і методології фондування. Цифровізація архівів висуває нові вимоги до критеріїв експертизи цінності аудіовізуальних документів, зокрема щодо їх автентичності, інформативності та значущості. Важливим аспектом виступає стандартизація форматів і носіїв, що гарантуватиме можливість довготривалого зберігання та відтворення записів. Також слід розробити стратегії конверсії застарілих носіїв у сучасні цифрові формати, враховуючи ризики втрати інформації та запити користувачів. Фондова організація таких документів повинна бути гнучкою, адаптованою до технологічних змін та міжнародних стандартів архівної справи. Організація аудіовізуальних фондів вимагає врахування специфіки носіїв інформації, таких як кіноплівка, магнітна стрічка чи цифрові файли. Кожен тип матеріалу потребує індивідуального підходу до зберігання, щоб запобігти фізичному зносу та втраті інформації. Важливою складовою є створення описових систем, що дають змогу фіксувати технічні параметри, авторство та зміст документів. Для аудіовізуальних документів вимогою часу є диджиталізація та використання сучасних цифрових технологій, що забезпечить доступність і довговічність цих документів. Такий підхід також сприятиме кращому збереженню унікальних культурних артефактів.

Список використаних джерел

1. Правила роботи архівних установ України. URL: <http://surl.li/kjedat>
2. Звіт про роботу архівної установи та виконання плану розвитку архівної справи за 2024 рік. URL: <https://tsdavo.gov.ua/plany-ta-zvity/>
3. Божук Л., Халецька Л. Ініціативне документування подій російсько-української війни (2022–2024 рр.) державними архівами України: підтримка та взаємодія з польськими партнерами. URL: <http://surl.li/mqxhcy>
4. Теоретико-методичні основи організації Національного архівного фонду: метод, посіб. / Укрдержархів, УНДІАСД ; Л. Ф. Приходько (керівник теми), Т. О. Ємельянова. Київ, 2017. 194 с.
5. Кулешов С. Г. Документознавство: Історія. Теоретичні основи. УНДІАСД, ДАКККиМ. Київ, 2000. 160 с.
6. Ковальська Л. Документна комунікація користувачів архівної інформації. *Intercultural Communication*. Т.1. Вип. 6. 2019. С. 231–248.
7. Ініціативне документування подій широкомасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України : метод. рек. / Держ. арх. служба України, Укр. наук.-дослід. ін-т арх. справи та документознавства ; уклад.: Л. В. Дідух, Т. М. Ковтанюк, В. В. Скальський. Київ, 2023. 101 с.
8. Свідчення війни: від усної історії до національної документальної спадщини. *Україна модерна*. 02.05.2024. URL: <https://surl.li/tnyatb>
9. Бойко В., Кулешов С. Зумовлені війною: про деякі новації в сучасному українському документознавстві та архівознавстві. *Архіви України*. 2023. С. 13–26. URL: <https://doi.org/10.47315/archives2023.334.013>
10. Про Національний архівний фонд та архівні установи. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text>
11. Архів війни: зібрати та зберегти. URL: <https://surl.li/jdghwb>
12. Цифровий архів документів (публікацій, фото, відео) про російсько-українську війну. URL: <https://library.korolenko.kharkov.com/arkhivuvannja-dokumentiv-pro-vijnu/>
13. Приходько Л. Ф. Експертиза цінності аудіовізуальних

документів : теоретичні засади, науково-методичні аспекти. *Архіви України*. 2017. № 3–4. С. 95–119.

14. Стратегія захисту документальної спадщини як запорука збереження національної ідентичності та державності на період до 2027 року. 30 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/677/7ff/a98/6777ffa9843e2801562533.pdf>

References

1. Pro zatverdzhennia pravyl roboty arkhivnykh ustanov Ukrainy [On approval of rules of operation of archival institutions of Ukraine]. *Verkhovna Rada Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine* [in Ukrainian]. Retrieved from <http://surl.li/kjedat>

2. Zvit pro robotu arkhivnoi ustanovy ta vykonannia planu rozvytku arkhivnoi spravy za 2024 rik. [Report on the work of the archival institution and the implementation of the archival development plan for 2024]. *Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchyykh orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy – Central State Archive of the Higher Authorities and Administrative Bodies of Ukraine* [in Ukrainian]. Retrieved from <https://tsdavo.gov.ua/plany-ta-zvity/>

3. Bozhuk, L., & Khaletska, L. (2024). Initsiatyvne dokumentuvannia podii rosiisko-ukrainskoi viiny (2022-2024 rr.) derzhavnyimi arkhivamy Ukrainy: pidtrymka ta vzaiemodiia z polskymy partneramy [Proactive documentation of the events of the Russian-Ukrainian war (2022-2024) by the state archives of Ukraine: support and interaction with Polish partners]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Serii Istorychni nauky – Bulletin of Cherkasy University. Series Historical Sciences*, 1, 25-34 [in Ukrainian]. Retrieved from <http://surl.li/mqxhcy>

4. Teoretyko-metodychni osnovy orhanizatsii Natsionalnoho arkhivnoho fondu: metodychnyi posibnyk. [Theoretical and methodological foundations of the organization of the National Archival Fund: a methodological manual]. (2017). L. F. Prykhodko (kerivnyk temy), T. O. Yemelianova [in Ukrainian].

5. Kuleshov, S. H. (2000). Dokumentoznavstvo: Istoriia. Teoretychni osnovy. [Documentary Studies: History. Theoretical Foundations] [in Ukrainian].

6. Kovalska, L. (2019). Dokumentna komunikatsiia korystuvachiv arkhivnoi informatsii. [Documentary communication of archival information users]. *Intercultural Communication*, 1(6), 231-248 [in Ukrainian].

7. Didukh, L. V., Kovtaniuk, T. M., & Skalskyi, V. V. (Comps.). (2023). Initsiatyvne dokumentuvannia podii shyrokomasshtabnoi zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy: metodychni rekomendatsii [Proactive documentation of the events of the large-scale armed aggression of the Russian Federation against Ukraine: methodological recommendations]. [in Ukrainian].

8. Svidchennia viiny: vid usnoi istorii do natsionalnoi dokumentalnoi spadshchyny. [Testimony of War: From Oral History to National Documentary Heritage]. (2024, May 2). *Ukraina moderna* [in Ukrainian]. Retrieved from <https://surl.li/tnyatb>

9. Boiko, V., & Kuleshov, S. (2023). Caused by war: on some innovations in modern Ukrainian document studies and archival studies. *Archives of Ukraine*, 13-26 [in Ukrainian]. Retrieved from <https://doi.org/10.47315/archives2023.334.013>

10. Pro Natsionalnyi arkhivnyi fond ta arkhivni ustanovy [On the National Archives and Archival Institutions]. *Verkhovna Rada Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine* [in Ukrainian]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text>

11. Arkhiv viiny: zibraty ta zberehty [War archives: to collect and preserve]. Retrieved from <https://surl.li/jdghwb> [in Ukrainian]

12. Tsyfrovyi arkhiv dokumentiv (publikatsii, foto, video) pro rosiisko-ukrainsku viinu. [Digital archive of documents (publications, photos, videos) about the Russian-Ukrainian war]. *Kharkivska derzhavna naukova biblioteka imeni V.Korolenka – V. Korolenko Kharkiv State Scientific Library* [in Ukrainian]. Retrieved from <https://library.korolenko.kharkov.com/arkhivuvannja-dokumentiv-pro-vijnu/>

13. Prykhodko, L. F. (2017) Ekspertyza tsinnosti audiovizualnykh dokumentiv: teoretychni zasady, nauko-metodychni aspekty. [Expertise of the value of audiovisual documents: theoretical foundations, scientific and methodological aspects]. *Arkhyvy Ukrainy – Archives of Ukraine*, 3-4, 95-119 [in Ukrainian].

14. Stratehiia zakhystu dokumentalnoi spadshchyny yak zaporuka

zberezhennia natsionalnoi identychnosti ta derzhavnosti na period do 2027 roku. [Strategy for the Protection of Documentary Heritage as a Guarantee of Preservation of National Identity and Statehood for the Period Until 2027]. *Kabinet ministriv Ukrainy – Cabinet of Ministers of Ukraine* [in Ukrainian]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/677/7ff/a98/6777ffa9843e2801562533.pdf>

Отримано / Received 01.08.2025

Прийнято / Accepted 18.03.2026

Опубліковано онлайн / Published online 28.07.2026

Ivan Vozianov,

Master, Senior Teacher,

State University of Information and Communication Technologies

7 Solomyanska St., Kyiv 03110, Ukraine

e-mail: i.vozyanov@duikt.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-9368-701X>

SPECIAL CHARACTERISTICS OF THE ORGANIZATION OF THE PRESERVATION OF AUDIOVISUAL DOCUMENTS RELATING TO THE WAR EVENTS

The purpose of the article is to determine the features of the organization of audiovisual documentary and information resources meeting the challenges of the Russian-Ukrainian war. The research methodology is based on general scientific and special methods of cognition, archival science and document science, among which the methods of scientific analysis and synthesis, survey-analytical and classification, are also used. The scientific novelty of the research is determined by the global processes of digitization of the information space. An important task today is the development of universal principles for organizing the storage of audiovisual documents to guarantee their long-term preservation and accessibility. In particular, it is necessary to improve the meta-data system, which will allow for the effective identification and cataloging of audiovisual documents. The need for objective, comprehensive, and accessible documentation of military events using modern methods of static and dynamic audiovisual recording, stems from the current necessity to preserve a documented record for future generations, and is shaped by the technical aspects of recording events. The priority of the task of further classification and archival

funding of documented information with the involvement of academic, scientific, historical and cultural and documental institutions, has been determined. The effective functioning of the archival system requires the development of a selection methodology, proper organization of funding and ensuring access to these documents for researchers, public and management structures. *Conclusions.* Further research should be directed towards improving the methodology for archival storage of audiovisual documents, which takes into account digital realities and the initiative of eyewitnesses. Archives should not only store, but also provide high-quality access to these documents, contributing to their integration into the global information and cultural space.

Keywords: documentary and information resources, audiovisual document, documentary fund, archival fund, digitalization